

Spominske slike iz svetovne razstave l. 1873.

Načertuje Jos. Levičnik, učenik.

(Dalje.)

Motto: „Človek se uči
Dokler živi.“
Narodna prielovica.

Nadaljevaje popis o učno-šolskih pripomočkih avstrijskih naj povem še, da blizo stvari, ki se rabijo za zbujenje čutov pri slepih, stali so razpostavljeni tudi njihovi ročni izdelki, in sicer onih Dunajskega zavoda. Zanimale so me po teh revčkah izdelana obleka, obutev, veznine, kertače in mnogo enacega toliko bolj, ker se do tistih dob nikakor nisem domišljeval, da bi se slepi dali, ali zamogli celo tako izučiti, ter prisluževati si na tak način svoj vsakdanji kruh. — Blizo teh ročnih izdelkov stali ste dve novošegni tabli, ki ste bili vravnani za premikovanje po valjarjih. Nemci imenujejo take table „rotierende Schulwandtafeln“;*) dajo se one verteti na vzgor ali na vzdol, ter služijo dobro za kake bolj obširne narekovane pisarije (diktando), risarije, ali tudi za daljše račune. Prav popolnoma meni te tabli vendar niste bili všeč, ker ste se mi dozdevali premalo napeti. Blizo nji stala je druga, stigmografična (pikasta) za uk v risanji, v drugem pa ta versta šolskega orodja (table) ni bila od več zastopana. Računskih aparatov, t. j. tako zvanih ruskih strojev za poduk računstva na pamet videti je bilo mnogo, in to v raznih variacijah; — onih za polahkovanje uka pri pismenem računstvu pa sem popolnoma pogrešal. Stikoval sem na mnogih mestih po svojem razpostavljenem „Ziffernkasten für Elementarschulen;“ ali o njem ni bilo ne sledu, ne tiru, akoravno sem bil za naročeni stenski prostor plačal tri goldinarje. Menim, ker so strokovnjaki v Ljubljani poprej učne pripomočke presojevali, ali so za naprej poslali, ali ne, in ker je bil moj izdelek dospel na Dunaj (kar za terdno vem), da bi se mu bil spodobil tudi plačani prostor. Kam so ga bili vtaknili, ne vem; rekel bi eno besedo, pa — ker so moje menda težje in bolj razžalive mimo družih, naj ostane nameravana opomba rajše za zobmi. Omeniti pa vendar moram, da z manoj vred zapazili so nezastopanje strojev za pismeno računstvo tudi drugi. Poznejše enkrat sem namreč bral v nekem nemškem pedagogičkem listu enako pritožbo nekega g. učitelja srednjih šol, ki je zraven dostavil tudi opombo: „Die Rechenmaschine beim Numeriren wird in der Volksschule offenbar zu wenig benützt; denn die jährliche Erfahrung lehrt, dass bei der Aufnahmeprüfung (in die Mittelschulen) viele Schüler sogar das Zahlen-Anschreiben nicht kennen“. V neposredni bližavi računskih strojev so bile razpostavljene tudi premične abecede za rabo pri začetnem podučevanji branja. —

Posebno mikaven je bil model dvorazredne ljudske šole v Schön-

*) Take table so v II. mestni šoli na Cojzovem grabnu.

priesen-u na Češkem. Kazal je natančno posneto lepo sgrado, pa tudi njeno bližno okolico z drevesnico in telovadnico vred. Poleg tega modela videti je bilo tudi mnogo načrtov in obrisov (Detailpläne) za šolska poslopja in mnogoverstne druge stavbe. —

Koliko je bilo razstavljenih reči za kazavni nauk, skoraj ni izreči. Videlo se je: mnogoverstno gospodarsko orodje v majčkinih oblikah (modelčkih), svila v kokonih in spredena (kot tolmačenje bérila o svili); rastline (herbarium) strupene in zdravilne; mnogoverstne stenske table s slikami anatomske in naravoslovnimi; menda vsa v naših krajih znana lesna plemena, kazaje po eni strani skorjo (lubje), po drugi pa olikani les; table o novih merah in utežih i. t. d. —

Letnih sporočil se je videlo od síle; — zmed Kranjskih zapazil sem edino le enega iz Stare cerkve na Kočevskem. Nič manj ni bilo razpostavljenih tudi šolarskih izdelkov, zlasti pisarij in risarij, in sicer mnogo tako izverstno zgotovljenih, da je neki Nемеc dvomljivo z glavo majaje v brado godel: „Ist wohl zweifelhaft, ob die Schüler das selbst gearbeitet haben!“ Da se ni manjkalo tudi raznovertstnih tablic, sešitkov (téky) za lepopisje, diktando, risanje in računstvo; stenskih tabel za uk v petji in godbi, pesemskih knjig, godbenih navodov, muzikalij itd., ni mi skoraj treba omenjati. Ko bi si bil sploh vsako, v tem oddelku vidjeno reč hotel zaznamovati, ostalo bi mi bilo premalo časa za ogledovanje družih stvari. Ene reči moram vendar le še omeniti, šolskih prúk ali klopi namreč, katerih je bilo tudi mnogo v razstavi. Med vsemi naj bolj všeč so mi bile one iz dekliske šole v Simmering-u poleg Dunaja (če se prav spominjam, po navodu gsp. učitelja Ernst Gatter-a narejene). Imela je vsaka po dva sedeža (Zweiersistem). Sédalna polica je bila vravnana, da se kviško vzdiga (kadar namreč deklice stojé odgovarjajo, da se morejo bolj prosto gibati v stolih); verhna sprednja stran (ali zgornja verhna polica) pa je bila tako praktično narejena, da mi je le žal, ako je ne bom mogel tako natančno popisati, da bi me častiti g. g. sotovariši dobro umeli.*) Prerezana je bila namreč podolgoma ter vravnana tako, da kadar šolarice berejo, je blizo tretjina njenega poveršja navpično viseča (se vé na železnih vezéh ali pántih [Band] druga k drugi prišravbana). Vsled tega je, kakor si more vsakdo misliti, klop bolj prostorna za vstajanje, usedanje, in ako drago, pripravna tudi za ložje (prosteje) telesne vaje. Kadar pa deklice pišejo, se ta tretjina prizdigne, ter podpre z nalašč priredjenimi železnimi podporami tako, da je polica v vsi svoji širjavi enakomerno nekoliko napošev proti učenkam nagnjena. Če pa izdelujejo ročna dela, se omenjena pregibna stran popolnoma narobe na verhno polico zaoberne in položi, in so vravnane na taisto male blazinice (Nähpölster) za vtikovanje šivank in pripenjanje šivanja. O

*) E, kaj bi ne! To gotova vsakoga školnika zanimiva.

tacih šolskih prukah nisem še nikdar slišal, in tudi v vsej razstavi ravno enakih ne videl, zatoraj sem jih tudi zelo pozorno ogledoval. Tintniki pri teh prukah so bili tudi prav praktično vravnani, ter dali se s pregibljivim pokrivalom tako zakriti, da kadar se ne rabijo, se komaj pozna, dá, in kje so.

Vse, kar sem dozdaj, se vé da, le zelo poveršno popisal, spadalo je k učnim stvarim ljudske šole; pa tudi mnogo zarad onega, kar je kazalo že bolj namen za srednje učilnice (realne in gimnazialne), bi se še jako dobro dalo rabiti v početnicah. Tu sem prištevam zlasti: zbirke kebrov, metuljev, polžev in okamnin; natlačene (našopane) živali; kostnjake rib, kač, laznin, ptic; anatomske, natančno po natori posnete (menda iz mavca narejene) podobe posameznih delov človeškega trupla, n. pr. pljuča, serce, jetra, glava (ravno od zgoraj dol čez sredo [na pošev] prerezana); poveksane cvetke in od sile enacih izdelkov rastlinskih, kameninskih in živalskih. Tudi razpostavljene zbirke ponarejenih biserov in zlahtnih kamnov dale bi se v ljudski šoli jako dobro rabiti. (V tej zadevi, t. j. ako bi kak gsp. učitelj kdaj nameraval kaj ravno omenjenega in popisanega omišljevati za svojo šolo, priporočen naj bo gsp. V. Frič, Lehrmittel- und Naturalienhändler in Prag, Wassergasse Nr. 21.)

Da je bilo poleg tega za rabo v srednjih in višjih šolah razpostavljenih tudi od sile vseh mogočih stvari, se razumeva samo po sebi. Za zemljepisni uk videti je bilo brezštevilno zemljevidov raznih velikost in sestáv; zemeljskih obél, telurijev in enacih pojasnil; — za zgodovino mnogo v tolmačenje tega nauka spadajočih slik; — za naravoslovje zelo veliko po natori natančno z barvami ponarejenih slik, pa tudi istinitih zbirk in podobšin vseh treh verstá, kar sem ravnokar že tudi zgoraj omenil; — za risanje mnogo navodnih stenskih tabel, modelov za stereometrijo in modelično risanje, obilno atlantov; — — za fiziko, galvaniziranje itd. bilo je zopet toliko aparatov, da je človek poslednjič od samega gledanja in duhtanja oterpnil, postal nekako omamljen, ter se naveličal hoje po obširnem prostoru. V oziru tako na množino, kot na mnogoverstnost in izverstnost vsega, kar je naša država o šolstvu izpostavila, smem konečno vendar še enkrat ponoviti, kar sem o pričetku te obravnave zapisal, namreč: Avstriji se ni treba plašiti, da bi jo glede učnih pripomočkov kaka država z lepo prekosila. Vsaj do l. 1873 je gotovo nobena ni!

(Dalje prih.)

Okrožnica

županstvom in krajnim šolskim svétom o zadevah kmetijskega nauka v ljudskih šolah na Kranjskem.

Deželni odbor se do Vas obrača s tem pismom da Vas spominja na nekaj, česar dozdaj še po vse pogrešamo v naši domovini, pa je v